

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **De Virtute Heroica Lutheri, Matthiae Flacii Et Jacobi Andreae, Dissertatio Historica**

**Alberti, Valentin  
Bürger, Christian Amos**

**Leipzig, 1683**

**VD17 VD17 12:136305Z**

Cap. III. De Jacobo Andreae

[urn:nbn:de:bsz:31-67670](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-67670)

ad Ecclesias Lubecenses v.g. & Misnicas, ut in agnitâ veritate Evangelii perissent, directas. Atqve sic brevi effecit tantum, ut noxius ille liber aboleretur ac tolleretur.

§. 7. Neqve verò solum Adiaphorismi & Antichristianismi opugnator fuit eximus; (uti ipsum Verheydenius appellat) sed & contra alios veritatis Christianæ hostes masculè sese gesit.

§. 8. *Ostendri* enim de Justificatione Hominis coram Deo dogma Flacius inter primos solidè refutavit: & *Sacramentarios* atq; *Schwenckfeldii* totâ per vitâ incurfavit, cumq; aliis egregiè convicit: Adam. p. 474. 475.

§. 9. An. 1561. Jenæ cum Victorino Strigelio de Libero Arbitrio fortiter disputavit: nec dubiè abiisset victor, nisi navo illo notissimo, de Peccato O. hominis substantiâ, se conspersisset. Ut alia heroica transliam nunc ipsius facta, ad quæ etiam heroicus ille labor in compilandis & digerendis Centuriis Magdeburgensibus adhibitus referri meretur.

§. 10. Malè equidem judicat de Flacio Hoornbeek, Calvinianus, in quieto eum ac duro fuisse ingenio asserens. *Controvers. p. 652.* sed fatetur tamen idem simul, ipsum adversus Papistas non pœnitenda præstitisse. Tametsi verò illa dicto sese haberent modo, non tamen corruerit statim illud, quod diximus antea, Flacium in defendendâ ac promovendâ Religionem verâ, heroicâ virtute instructum fuisse. Nam id notandum probè, Heroicam virtutem tantum quærendam esse in illis actibus virtutis præcisè, cujus gradum heroicum huic vel illi homini tribuimus, & non in aliis; simul non ad initia, sed eventum actionum respiciendum esse. Exemplo Jul. Cæsar est, qui virtutem habebat heroicam, maximè dum primæ Monarchiæ fundamenta jaceret: licet aliàs in nonnullis actionibus maximè vitiosus, & propter libidinem vel militibus suis suspectus esset; inde cantilena illa apud Svetonium in *Cæs. §. 51.* *Urbani servate uxores, mæchum Calvum adducimus.* vid. *Excell. Dn. Præsid. Colleg. Ethico-polit. MSC. in Tabb. Thomaf. T. XXVII. & ejusd. Præfationem huic Disput. præmissam, in fine.*

### Cap. III.

## DE JACOBO ANDREÆ.

### §. 1.

Qvod Jo. Staupicius per jocum quasi prædixerat de Luthero, svasurus, ut hic Doctoris gradu ornari se pateretur; *Multum negotiorum DEO jam in Ecclesiâ fore, ad quæ & ipsius usurus esset operâ,* (Melanchth. præfat. Tom. I. Opp. Lat. Witteb. f. 45.) tantum ei abest, ut non respon-

b) in corrigendis  
futandis  
hæreticis  
aliis.

III.  
Jacobus  
Andreas  
derit

derit eventus, ut haud Lutheri modò sed & ipso mortuo, aliorum in Ecclesiâ opera, crescentibus quippe disidiis, fuerit adhibenda.

§. 2. Atq̄ve in his ponendus vel primo loco D. Jac. Andreae venit. Quemadmodum enim Lutherus initiis successuq̄ve Reformationis, quam ipse adjuvit Heros, admirabili inclarescit: quemadmodum Flacius *συππάρχων* Interimisticae terror & malleus jure suo quodam audit: ita Heroa meritò & Andream vocamus, qui *ἀνδρείως* & masculè sanè iis disfidiorum reliquiis, quæ eminebant temporum illorum pravitate, se opposuit, atq̄ve ad consensum perducere orthodoxum, præscriptâ certâ formulâ, allaboravit.

Heros

a) Con-  
struendi  
Operis  
Concord.  
procura-  
tione.

§. 3. Commendat itaq̄ve Heroem Andream vel maximè *Opus Concordiæ Ecclesiarum nostrarum*, quod ejus ardore ac studio indefesso ultra decennium, collatis tamen aliorum sententiis, confectum An. demum sup. sec. 80. cum desideratum dudum fuisset, prodiiit. Hutter. *Concord. Conc. c. 36. f. 251. seqq.*

§. 4. Imminebat sanè præsentissimus Ecclesiæ interitus, irrepentibus Crypto-Calvinismi & papalium hæresium pestibus, quarum longè lateq̄ve venenum diffundebatur. De pio ergò & constanti cogitandum erat consensu, ubi certis quibusdam articulis veritas de rebus controversis brevissimè perspicueq̄ve sine ullâ verborum ambiguitate proponeretur. Quod consilii uti D. Jacobus ipsemet in literis ad Theologos Witteberg. hâc de re An. 69. perscriptis, suppeditavit; (Hutter. *Concord. Conc. c. 2. f. 27. a.*) ita ab Electore ipso & principibus, qui effectui idem daret, melior non fuit inventus.

§. 5. Equidem irriti sub initium videbantur conatus ejus, præcipuè apud dictos Wittebergenses Theologos, tergiversantes multum, ac lucem fugientes; quid? Andreae ipsi blanda errorum suorum palliatione subdolè imponentes. vid. omninò Hutter. *cit. l. f. 28. & 31. a.* Noster tamen heroico animo ista moratus nihil, quæ facerent ad obtinendum finem, non omisit, remq̄ve deduxit eò, Augusto inprimis Elect. Saxon. post DEUM moderante, ut magno numero varii passim subscripserint huic Formulæ Concordiæ; quod impossibile visum antea fuerat adversariis, Pontificiis præcipuè, nostrorum disidia inter se objicientibus sæpissimè: *non duos quippe aut tres inter ipsos Ecclesiarum Aug. Conf. ministros esse, qui de doctrinâ consentiant in omnibus.* Jam autem *re ipsâ factò & opere vanitas & falsitas illorum fuit refutata*; Adamus *in vit. Andr. p. 649. 650.*

§. 6. Quis autem hîc virtutem non deprehendat Heroicam? quàm  
inex-

inexhausto enim arduum illud opus labore constitit! quot & quanta requirebantur itinera, ad Electores, Principes, Academias &c. instituta! quas disputationes, quot colloquia, quot conventus habendi, uniceque dispiciendum erat, ne alicubi error admitteretur: quot adversantium turmae fugandae veluti, quot sopiendae veniebant controversiae! Fortiter, haec omnia & constantissime sustinuit Andreae, felicissimèque executus est. Unde ipsemet plenus fiducia ad Julium, Ducem Brunsvicensis scribit, *se ne latum unguem à doctrinâ libri Concordiae, quam nôrit esse Spiritus S. Doctrinam, à B. Lutero & orthodoxis quibusque semper assertam, discessurum*, Hutter. l. c. 325. a. Audiatur ergo der *Erz-Neister erste Anfänger und Director des Concordien Buchs*; quae nomina cavillaturi imponunt adversarii in *Catech. Ubiquitist. p. 21. & 185.* nos profectò non in opprobrium sed laudem & gloriam ejus haec vergerè immortalem asserimus. Idem enim isti dicunt, quod insinuat e-logium illud non praedicandum satis, ab ipso Electore Sax. Augusto Bibliis Complutensibus Andreae donatis, inscribi curatum: ubi *vir summus, pietate, virtute, & doctrinâ ornatissimus, doctrinâ caelestis ab ultimi Heliae D. D. Lutheri morte in his regionibus inflaurator integerrimus* Andreas noster dicitur; Melch. Ad. l. c. p. 650. seqq.

§. 7. Neque hoc unicum se noster verum Andream praestitit: sed extant multò plura vestigia, quibus lectis cognosci ejus quàm facillimè virtus heroica potest.

§. 8. Singulari sanè factum dixeris omine, quòd hic Theologus laudatissimus, ob eximias divinasque propemodum, quae in adolescente statim eluxerunt, animi dotes, annos natus XIX. Ecclesiae Stutgardiensis minister sit designatus. Temporiùs scilicet suam Ecclesiae operam commodare debebat, qui multis aliquando eam meritis, & heroicè cum primis contra haereticorum impetùs propugnatione devincturus sibi erat. Hòc igitur in officio constitutus, luctuosum illud Germaniae bellum à Carolo V. Protestantibus motum, An. 46. exardescere vidit, in quò eum Imperator victor Ducatum VVürtembergiae occupasset, misera sanè illius provinciae facies cernebatur. Sed Andreae nihilo secius cum suis constantissimè stationem tenuit, suoque muneri & officio, quò concionando, quò Sacra administrando, medios inter Hispanos vacavit gnave. Nec illi, quò divinae adscribendum protectioni, vim ipsi intulerunt ullam, nec in officio unquam impedivere: teste Melch. Adam. in vit. p. 637. qui tale quid etiam de itineribus ejusd. affirmat. p. 650.

§. 9. Dememinisse hic non debemus, quò fuerit in Andream vis instillandi puritatem doctrinae ac praedicandi verbum Domini ad hominum salutem. Quoties enim immerfos caligini Pontificiae extraxit opportunè, & pervicacissimos quoque ad fidem convertit! Lege exemplum tale de Judaeo quodam de pedibus jam suspenso, extremae malitiae homine, apud Adam. l. c. p. 639. & p. 643. de Nobili quodam à Liebenstein; à quo rogatus Andreae postea, ut verbum divinum sibi suisque proponeret, tanto id cum zelo pariter atque gaudio executus fuit, ut singulis diebus Dominicus ac festis à prandio, ubi prius Göppingae mane suos docuisset, egressus

b) immotè  
inter pe-  
ricula cõ-  
stantiâ.

c) ardore  
mirabili  
docendi  
& prædi-  
candi ver-  
bum.

in

in pagum concionatus fuerit ; post in oppidum regressus vespertinam habuerit concionem; idq; longo tempore gratis. In-Concionibus autem mera sonabat tonitrua, in ciëdis quippe affectibus naturâ & arte instructus. Adam. 659. Quid? quod strenuus adeo in promovendâ doctrinâ Evangelicâ fuit, ut Aug. Confessionem in Græcam Lingvâ à D. Paulo Dolscio transferri & Constantinopolim ad Patriarchâ Orientalem Jeremiam A. 1574. transmitti curaverit: teste Danh. Memor. Luth. renov. X. p. 60. quicquid sit de sinistra adversariorum hujus facti interpretatione.

d) Ecclesiarum Reformatione.

§. 10. Reformationem ac repurgationem plurimarum particularium Ecclesiarum quid dicam? Ottingensis, v. g. Helfensteinenensis, Badensis, Brisgoienensis, Rotenburgensis ad Tubarim, Lavinganæ, Hagenoënsis, Eslingenensis, Brunsvicensis, Alenenensis &c. ubi jam adversarios confutavit, jam ceremonias eradicavit noxias, jam veram doctrinam tradidit, jam hæreticos & falsos ministros eliminavit: quæ sanè opera non nisi ab extraordinariè virtutibus instructo heroè præstari potuisse arbitramur. Conf. de his omnibus cit. sæpè Adamum in vitâ Andrea.

e) Hæreticorum confutatione.

§. 11. Venio tandem ad validissimam hostium profligationem, unde haud minus heroicum Andreae animum perspicimus. Fecit autem illud tum verbo tum scripto: potens enim erat in refutando adversarios sanæ doctrinæ (Adam. p. 659.) ubi & disputationes ejus adducit de omnibus propemodum controversiis Ecclesiasticis habitas, contra omnes errores istorum temporum, quorum argumenta refutavit, & quidem tanto studio, ut plerumque dies continuaret integros, aut etiam plures &c. Laudari inter alia scripta meretur *Disputatio de Ecclesiâ*, quam adornavit ita, ut Colloquium Lutheranum inter Theologum & Jesuitam videri possit. Tanta autem contentione & studio hoc confecit opus, ut optârît, si fieri possit, non solum se manibus, sed etiam pedibus scribere posse; nec aliter se affectum esse dixit, ac si quis sibi instaret & adfestinandum urgeret, vid. l. c. Cæterum cum nocere nostro potuerit nullus; ipse veritatis hostibus à se debellatis strenuè, nocuit plurimum, quorum maximam partem, Staphylum v. g. Apostatam, Hieron. Zanchium, Rupium, discipulum Flacii, aliosq; ut & scripta adversariorum confutata adducit sæpè allegatus Calvinianus in vitâ Andr. p. 642. 645. 648. 652.

§. 12. Quibus sanè ita se habentibus patescit de facili, quàm verè fateri incomparabilis hic heros in agone constitutus potuerit, se non modo non membrum Ecclesiæ hæreticæ fuisse, sed & gravissimè eandem impugnâsse, & quam ediderit semel confessionem fidei, eam in divinis literis traditam se aliquando coram tribunali Christi infracto animo defensurum esse. (l. c. p. 556. sq.) O salutaris omnino *πρωτοδυσος!*

§. 13. Atq; hæc sunt ea, quæ de his Ecclesiæ nostræ Heroibus ego Tiro in medium afferere volui, potui. Tres elegi è superiori seculo, qui in tribus Ecclesiæ periodis præcipuis Heroas omninò præ aliis se gesserunt; laudes tamen omniconiò majores, quas alii quoq; , Brentius in primis, Chemnitius eorumq; similes, meriti fuerunt, nullo eis modo per silentium meum eripere aut imminuere cupio; gradum tantum heroicæ virtutis, quem Triumviri mei propriū habuisse visi sunt, illis non invitis nec invidis, admirari & describere institui. Rogo autem DEum O. M. ut hoc nostro etiam seculo Heroas similes, ceu hætenus in variis Ecclesiæ conflictibus & calamitatibus fecit, quosq; tacitè quidem, intimè tamen jam veneratus fui, dare ac conservare velit per & propter Filium suum, Heroem geminæ substantiæ, Regem & Dominum nostrum benedictum in secula!

Δ. Τ. Θ.